

Beknopt Commentaar op het

Oude Testament

DEEL 1
HET BOEK GENESIS

dr. Willem J. Ouweneel

BEKNOPT COMMENTAAR OP HET OUDE TESTAMENT

Deel 1, het boek Genesis

dr. Willem J. Ouweneel

Voor Bijbelteksten uit het Oude Testament is een eigen vertaling gemaakt op basis van het Hebreeuws.

Copyright © 2024 Uitgeverij Gideon

Typografie: Coco Bookmedia, Amersfoort

Omslagontwerp: Patrick Staal

Jaar van uitgave: december 2024

Uitgave: Gideon, Hoornaar, Nederland

www.gideonboeken.nl

ISBN: 978-90-5999-281-8

NUR: 703 – bijbelwetenschappen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een databank of doorgegeven in welke vorm of op welke wijze dan ook, behalve voor korte citaten in recensies of artikelen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Voorwoord 7

Algemene inleiding op de Pentateuch 9

Inleiding op Genesis 13

Commentaar op Genesis 21

Bijlagen 239

Gebruikte afkortingen 245

Voorwoord

Dit is geen leesboek. Het is een studieboek, dat op de goede manier moet worden gebruikt. Zo is het dringend aan te raden dat men dit boek leest samen met een open Bijbel. Het maakt me niet veel uit welke ‘serieuze’ bijbelvertaling men daarbij gebruikt; HSV (Herziene Statenvertaling), NBG51-vertaling, de NBV21 (Nieuwe Bijbelvertaling 2021). Het mooiste is om twee of drie vertalingen naast elkaar te gebruiken (géén versimpelde parafrase, zoals de Bijbel in Gewone Taal). Voor de gebruikte afkortingen verwijs ik naar de lijst die achter in dit boek is opgenomen.

Ik heb bij het schrijven van dit commentaar veel gebruikgemaakt van de inzichten van oude joodse rabbijnen. Daarnaast noem ik de (Babylonische) Talmoed (naast de Bijbel het belangrijkste rabbijnse werk in vele delen; vijfde eeuw). Ook noem ik de Septuaginta (de Griekse vertaling van het O[ude] T[estament]; derde/tweede eeuw v.C.).

Natuurlijk heb ik gebruikgemaakt van vele westerse Genesis-commentaren; zie voor de oudere commentaren <https://biblehub.com/commentaries>. Helaas worden rooms-katholieke en traditioneel-protestantse commentaren gewoonlijk ontsierd door de stellingname van het supersessionisme (ook vervangings-theologie genoemd), volgens welke de (NT) Kerk het ‘nieuwe Israël’ is. Vanuit deze opvatting worden de profetische bijbelboeken plus de profetieën in historische boeken grotendeels ‘gespiritualiseerd’ (van hun letterlijke betekenis ontdaan) en berooft men het etnische Israël van alle beloften die God aan DIT volk gedaan heeft; zie in mijn *Evangelisch Dogmatische Reeks* daarover uitvoerig de delen *De toekomst van God* en *Het Israël van God*. In verband met de Pentateuch noem ik ook de delen *Het verbond en het koninkrijk van God*, *Het zoenoffer van God* en *De schepping van God*.

Oudere Engelse commentaren die mij geholpen hebben Genesis te bezien vanuit het Israël-is-Israëlstandpunt zijn die van Frederick F. Bruce, Charles A. Coates, John N. Darby, Arno C. Gaebelien, Frederick W. Grant, Victor P. Hamilton, Walter C. Kaiser Jr., William Kelly, Charles H. Mackintosh (ook in Nederlandse vertaling) en John H. Sailhamer. In het Nederlands noem ik vooral het deel

Genesis–Exodus (Studiebijbel Oude Testament) van M.J. Paul, G. van den Brink en J.C. Bette.

De lezer zal opmerken dat sommige gedeelten van dit commentaar in een iets ander lettertype zijn afgedrukt. De korte gedeelten in een iets kleiner lettertype betreffen typologische en heilshistorische uitweidingen.

Willem J. Ouweneel
Loerik (bij Houten), najaar 2024

Algemene inleiding op de Pentateuch

Dit boek is het eerste van vijf geplande boeken die handelen over wat christenen vaak de Pentateuch (Grieks: 'vijfdelig [werk]') noemen, terwijl Joden het de Torah ('Wet') noemen. Dit Hebreeuwse woord betekent letterlijk 'lering, onderwijzing' (zo bijv. in Sp1:8; 3:1; 4:2 enz.). In de Bijbel betekent de Torah:

- a) het geheel van de Mozaïsche of Sinaïtische wetten (vgl. Lk2:22; Hd15:5 'wet [Gr. *nomos*] van Mozes');
- b) de Pentateuch (inclusief Gn; zie bijv. Lk 24:44; Hd28:23; Gl4:21);
- c) de gehele Tenach (= het Oude Testament [afk.: OT]; 2Ko3:14) (zie bijv. Rm3:19, waar sprake is van 'de wet', maar uit Ps wordt geciteerd).

De Torah (Pentateuch) is voor zowel Joden als christenen van fundamenteel belang:

- Orthodoxe Joden bezien haar door de 'bril' van de Talmoed (het heilige rabbijnse commentaar op de Torah, schriftelijk vastgelegd in de eerste vijf eeuwen n.C.);
- Orthodoxe christenen bezien haar door de 'bril' van het Nieuwe Testament.

Orthodoxe Joden en christenen geloven dat de Pentateuch van God komt (het is de 'wet van God', Ne8:8,18) en voor een aanzienlijk deel al is opgetekend door Mozes (vgl. 'Mozes heeft gezegd', Mt22:24; Mk7:10). Jezus spreekt van 'Mozes en de profeten' (Lk16:31; 24:27) en bedoelt met 'Mozes' hier de Pentateuch. Wel valt duidelijk de hand van latere bewerkers en aanvullers van de tekst te onderkennen (zie onder).

De Torah is uiteraard primair voor *Israël* opgetekend, maar is door de Heilige Geest vervolgens ook voor de gelovigen uit de heidenvolken bedoeld (vgl. Rm15:4; 1Ko10:11).

We kunnen in de Torah *zeven* delen onderscheiden:

1) Van Adam tot Noach	Gn1-5
2) Van Noach tot Abraham	Gn6-11
3) Van Abraham tot de 12 patriarchen	Gn12-50
4) ISRAËL van Egypte tot de Sinäi	Ex1-18
5) ISRAËL bij de Sinäi: wetgeving (het langste gedeelte! betekenis van de Wet)	Ex19-Nm 10
6) ISRAËL van de Sinäi tot de velden van Moab	Nm11-21
7) ISRAËL in de velden van Moab	Nm22-Dt 34

De Torah is het deel van de Bijbel waarin de zeven plus één voorrechten en zegeningen van Israël in het bijzonder uiteen worden gezet (zie Rm2:4v.):

- 1) het *zoonschap*: Israël is *de* zoon van God in het OT (Ex4:22; Hs11:1), zoals Jezus dat is in het NT (Jezus is het ware 'zelf' van Israël);
- 2) de *heerlijkheid*, d.i. wat de rabbijnen de *Sjechina* noemen: het (heerlijke) Wonen van God in Israël (in de tabernakel [Ex25:8; 29:43-45; 40:34-38], later in de tempel van Salomo);
- 3) de *verbonden*: de twee verbonden met Abraham (Gn15+17), het verbond van Sinäi (Ex24), het verbond in de velden van Moab (Dt29) (trouwens, zelfs het verbond van Noach anticipeerde al op Israël: Gn9:26v.; 10:21-31; 11:10-32);
- 4) de *wetgeving*, de schenking van de Mozaïsche (oftewel Sinaïtische) Torah (Ex19-Nm10);
- 5) de *dienst*, nl. de bemiddelende priesterdienst in de tabernakel, later in de tempel (de Wet was de norm, de priesterdienst voorzag in de nood van de mens die de norm had overtreden);
- 6) de *beloften*, bovenal de belofte van een groot *volk* en van het *land* (Kanaän), dat Israëls eigen land zou worden (vanaf Gn13:15-17; 15:18v. enz.);
- 7) de *vaderen*, d.i. de drie aartsvaders (Abraham, Izak, Jakob) c.q. de twaalf aartsvaders (de twaalf zonen van Jakob; Hd7:8v.);
- 8) de *Christus* (Gr. 'Gezalfde'; Hebr. *Masjiach*, verbasterd tot 'Messias'), het meest concreet voorgesteld in 'Silo' (Gn49:10), de Ster uit Jakob (Nm24:17) en de nieuwe Profeet (Dt18:15-19), en verder in vele 'typen' (voorafschaduwingen) (zie Bijlage 1).

Auteur van de Pentateuch: traditioneel is het grootste deel van Mozes (vermoedelijk met de hulp van schrijvers); vgl. Ex17:24; 24:4; Nm33:2; Dt31:19,22,24; 1Kn2:3; 2Kr23:18; Ea3:2; Ne8:14; Dn9:13; Mk12:19; Lk20:28; 24:44; Rm10:5,19; 1Ko9:9; Jh1:45; 5:46; vgl. 'boek van Mozes' in 2Kr25:4; 35:12; Ea6:18; Ne13:1;

Mk12:26; 'boek van de wet van Mozes': Jz8:31v.; 23:6; 2Kn14:6; 2Kr34:14; Ne8:1. Het is echter duidelijk dat de Pentateuch flink wat latere toevoegingen bevat (de zg. *post-Mosaica*); dat zijn (zinsneden in) *minstens* de volgende verzen: anachronismen in Gn11:31; 12:6; 14:14; 21:32-34; 26:1-8,14-18; 36:31-39; 40:15; uitdrukkingen als 'het Overjordaanse' en 'tot op de huidige dag'; heel Dt34 (Jozua?).

Tijd en plaats: in de woestijn gedurende Israëls reis naar het Beloofde Land; de toevoegingen stammen van latere Godsmannen.

Geadresseerden: het volk Israël; daarbuiten is de boodschap van de Pentateuch universeel.

Inleiding op Genesis

Het Griekse woord *genesis* betekent ‘wording, geboorte, ontstaan’, nl. van de schepping en van Israël (de joodse naam is *B’résjit*, ‘in het begin’; zie 1:1; vgl. Jh1:1; 1Jh1:1). We kunnen hierin twaalf grote thema’s onderscheiden, die ook voor het christendom van essentiële betekenis zijn:

- 1) God als Schepper en Onderhouder van alle dingen.
- 2) De mens als beeldrager van God en (onder)koning van de schepping.
- 3) De val van de mens en de gevolgen ervan voor de hele wereld.
- 4) God als Rechter (ten oordeel) én Verlosser (in genade).
- 5) Het principe van het plaatsvervangende zoenoffer, dat de band tussen mens en God herstelt.
- 6) Het principe van de gehoorzaamheid (Gods ‘wetten’) en de navolging (nl. van de aartsvaders).
- 7) De Goddelijke beloften en verbonden.
- 8) De rechtvaardiging van de mens uit geloof.
- 9) Het principe van de verkiezing (Izak vs. Ismaël; Jakob vs. Ezau; Jozef vs. 11 broers).
- 10) Het principe van de vreemdelingschap (het pelgrimschap).
- 11) Het principe van de menselijke verantwoordelijkheid vs. de Goddelijke voorzienigheid.
- 12) De notie van een ‘volk van God’ (ontstaan van Israël!).

Al heel vroeg in Gn zien we waar God in de Pentateuch naartoe werkt: *naar Israël*. Dit gebeurt doordat de Heilige Geest impliciet allerlei parallellen suggereert tussen de geschiedenissen van de aartsvaders (van Adam tot Jozef) en de latere geschiedenis van Israël. Om de grote betekenis van deze parallellen, en daarmee van Israël, te onderstrepen zullen deze in een ander lettertype worden afgedrukt.

Genesis kan verdeeld worden volgens de zeven beschreven patriarchen:

- A. Adam (1-3)
 - I. De schepping van kosmos en mens (1:1-2:3)
 - a) Inleiding
 - b) Het eerste drietal scheppingsdagen (1:1-13)
 - c) Het tweede drietal scheppingsdagen (1:14-31)
 - d) De zevende dag (2:1-3)
 - II. De mens in de tuin van Eden (2:4-25)
 - a) Vorming van de mens (2:4-7)
 - b) De mens in Eden (2:8-17)
 - c) Vorming van de vrouw (2:18-25)
 - III. De zondeval (3)
 - a) Verleider en verleiding (3:1-7)
 - b) Oordeel en herstel (3:8-24)
- B. (Abel en) Henoch (4-5)
 - I. Kaïn en Abel (4)
 - a) Twee mannen, twee offers (4:1-7)
 - b) Broedermoord en de gevolgen ervan (4:8-16)
 - c) Kaïns nakomelingen (4:17-26)
 - d) Adams derde zoon: Seth
 - II. Henoch en anderen van het vrouwenzaad (5)
 - a) Van Adam tot Jered (5:1-17)
 - b) Van Jered tot Lamech (5:18-27)
 - c) Van Lamech tot Noach (5:28-32)
- C. Noach (6-11)
 - I. Ark en zondvloed (6-8)
 - a) De 'zonen van God' (6:1-8)
 - b) De ark (6:9-7:5)
 - c) De zondvloed (7:6-24)
 - II. Na de zondvloed (9v.)
 - a) Noach betreedt de gereinigde aarde (8:1-19)
 - b) Het offer van Noach (8:20-22)
 - c) Het Noachitisch verbond (9)
 - 1) Vijf geboden (9:1-7)

- 2) De verbondssluiting (9:8-17)
 - 3) Noachs profetie (9:18-29)
- III. Overgang naar Abraham
 - a) Noachs nageslacht (10)
 - b) De toren van Babel (11:1-9)
 - c) Van Sem tot Abram (11:10-32)
- D. Abraham (12-21)
 - I. De roeping van Abram (12-14)
 - a) Naar Kanaän en Egypte (12)
 - 1) Naar Kanaän (12:1-9)
 - 2) Naar Egypte (12:10-20)
 - b) Abram gescheiden van Lot (13)
 - c) Abrams veldtocht (14)
 - 1) De strijd (14:1-16)
 - 2) Melchizedek (14:17-24)
 - II. De twee verbondssluitingen (15-17)
 - a) Eerste verbondssluiting (15)
 - 1) Gods belofte, Abrams geloof (15:1-6)
 - 2) Het verbondsoffer (15:7-21)
 - b) Hagar en Ismaël (16)
 - 1) Abram neemt Hagar tot vrouw (16:1-6)
 - 2) De beloften aan Hagar (16:7-16)
 - c) Tweede verbondssluiting (17)
 - 1) Abraham en de besnijdenis (17:1-14)
 - 2) Izaks geboorte aangekondigd (17:15-27)
 - III. Abraham en zijn zoon (18-21)
 - a) Gods bezoek aan Abraham (18)
 - 1) Herhaling van de zoonbelofte (18:1-15)
 - 2) Abrahams voorbede voor Sodom (18:16-33)
 - b) De lotgevallen van Lot (19)
 - 1) Sodom en Gomorra verwoest (19:1-29)
 - 2) De schande van Lot (19:30-38)
 - c) Tussen belofte en vervulling (20v.)
 - 1) Abraham in Gerar (20)
 - 2) Izak en Ismaël (21:1-21)
 - 3) Abraham en Abimelech (21:22-34)

E. Izak (22-26)

I. De zoon van Abraham (22-24)

- a) De beproeving van Abraham (22)
 - 1) Het offer van Izak (22:1-14)
 - 2) Na de beproeving (22:15-24)
- b) Dood en begrafenis van Sara (23)
 - 1) Abraham zoekt een graf (23:1-9)
 - 2) Efron de Hethiet (23:10-20)
- c) Izak en Rebekka (24)
 - 1) Eliëzer uitgezonden (24:1-14)
 - 2) Eliëzer ontmoet Rebekka (24:15-31)
 - 3) Eliëzer bij Laban (24:32-53)
 - 4) Rebekka ontmoet Izak (24:54-67)

II. Izaks wederwaardigheden (25-26)

- a) Nazaten van Abraham (25:1-18)
 - 1) Ketura; Abrahams dood (25:1-11)
 - 2) De geslachten van Ismaël (25:12-18)
- b) Eerste geschiedenis van Ezau en Jakob (25:19-34)
 - 1) De geslachten van Izak (25:19-28)
 - 2) Ezau verkoopt zijn eerstgeboorterecht (25:29-34)
- c) Izak in Gerar (26)
 - 1) Gods belofte aan Izak (26:1-6)
 - 2) Izak en Abimelech (26:7-34)

III. Jakob en Ezau (27v.)

- a) De zegen van Izak (27)
 - 1) De list van Rebekka en Jakob (27:1-17)
 - 2) Jakob steelt de eerstgeboortezegen (27:18-29)
 - 3) De zegen van Ezau (27:30-46)
- b) De vlucht van Jakob (28)
 - 1) Naar Laban (28:1-5)
 - 2) Derde huwelijk van Ezau (28:6-9)
 - 3) Jakobs droom (28:10-22)

F. Jakob (29-36)

I. Jakob in Paddan-Aram (29v.)

- a) Jakob trouwt met Lea en Rachel (29:1-30)
 - 1) Jakobs ontmoeting met Rachel (29:1-12)
 - 2) Jakob en Laban (29:13-20)

- 3) Jakobs twee huwelijken (29:21-30)
 - b) Jakobs kinderen (29:31-30:24)
 - 1) Kinderen van Lea (29:31-35)
 - 2) Kinderen van de slavinnen (30:1-13)
 - 3) Kinderen van Lea en Rachel (30:14-24)
 - c) Jakobs rijkdom (30:25-43)
 - 1) Jakob dient Laban opnieuw (30:25-36)
 - 2) Jakobs methode om rijk te worden (30:37-43)
- II. Jakobs terugkeer (31-33)
- a) Jakob vlucht weg van Laban (31)
 - 1) Het bevel van JHWH (31:1-18)
 - 2) Laban haalt Jakob in (31:19-42)
 - 3) Het verbond tussen Laban en Jakob (31:43-55)
 - b) Jakob ziet op tegen de ontmoeting met Ezau (32)
 - 1) Boodschappers naar Ezau (32:1-12)
 - 2) Geschenken naar Ezau (32:13-23)
 - 3) Jakob en de engel (32:24-32)
 - c) Jakobs ontmoeting met Ezau (33)
 - 1) De ontmoeting (33:1-16)
 - 2) Jakob terug in het land (33:17-20)
- III. In Sichem en Bethel (34-36)
- a) Dina en de Sichemieten (34)
 - 1) Dina en Sichem (34:1-12)
 - 2) Het bedrog van Jakobs zonen (34:13-24)
 - 3) De moordpartij van Simeon en Levi (34:25-31)
 - b) Jakobs reis in het land (35)
 - 1) In Bethel: een altaar (35:1-15)
 - 2) In Efrath: Rachels dood (35:16-26)
 - 3) In Mamre: Izaks dood (35:27-29)
- IV. De afstammelingen van Ezau (36)
- a) Twee geslachtslijsten (36:1-14)
 - 1) Eerste lijst (36:1-8)
 - 2) Tweede lijst (36:9-14)
 - b) De stamhoofden van Edom (36:15-19)
 - c) De zonen van Seir (36:20-30)
 - d) De leiders van Edom (36:31-43)
 - 1) Koningen (36:31-39)
 - 2) Stamhoofden (36:40-43)

G. Jozef (37-50)

- I. Jozef in Kanaän (37-38)
 - a) Jozef door zijn broers verkocht (37)
 - 1) Jozefs dromen (37:1-11)
 - 2) Jozef (be)zoekt zijn broers (37:12-22)
 - 3) Jozef gevangen en verkocht (37:23-36)
 - b) Tussenzin: Juda en Tamar (38)
 - 1) Juda's schoondochter (38:1-11)
 - 2) Juda verbindt zich met Tamar (38:12-23)
 - 3) Geboorte van de tweeling (38:24-30)
- II. Jozefs vernedering in Egypte (39-40)
 - a) In het huis van Potifar (39:1-18)
 - 1) De verzoeking (39:1-9)
 - 2) De vlucht (39:10-18)
 - b) In de gevangenis (39:19-40:23)
 - 1) Gevangengezet (39:19-23)
 - 2) De droom van de schenker (40:1-15)
 - 3) De droom van de bakker (40:16-23)
- III. Jozefs verhoging in Egypte (41-45)
 - a) De droom van Farao en de uitleg (41:1-36)
 - 1) De droom (41:1-13)
 - 2) De uitleg door Jozef (41:14-32)
 - 3) Het advies van Jozef (41:33-36)
 - b) Jozef als onderkoning van Egypte (41:37-57)
 - 1) Jozef verhoogd (41:37-45a)
 - 2) Jozefs huwelijk en kinderen (41:45b-52)
 - 3) Jozef voorziet tijdens de hongersnood (41:53-57)
- IV. Jozef en zijn broers (42-45)
 - a) Eerste reis van Jozefs broers naar Egypte (42)
 - 1) Op weg naar Egypte (42:1-5)
 - 2) De broers ontmoeten Jozef (42:6-17)
 - 3) Vertrek van de broers (42:18-28)
 - 4) Terugkeer bij Jakob (42:29-38)
 - b) Tweede reis van Jozefs broers naar Egypte (43-44)
 - 1) Jakob geeft Benjamin mee (43:1-14)
 - 2) Benjamin ontmoet Jozef (43:15-25)
 - 3) Jozef dineert met de broers (43:26-44:2)

- 4) De zwaarste test (44:3-17)
- 5) Het pleidooi van Juda (44:18-34)
- c) Jozef maakt zich bekend (45)
 - 1) Jozefs woorden (45:1-13)
 - 2) De rol van Farao (45:14-24)
 - 3) De terugreis naar Jakob (45:25-28)
- V. Jakob naar Egypte (46-47)
 - a) Jakobs reis (46)
 - 1) Vertrek van Jakob (46:1-7)
 - 2) Jakobs nakomelingen (46:8-27)
 - 3) Aankomst in Egypte (46:28-34)
 - b) Jakob en Jozef (47)
 - 1) Jakob vóór de Farao (47:1-12)
 - 2) Jakob voorziet tijdens de hongersnood (47:13-26)
 - 3) Israël in Gosen (47:27-31)
- VI. Jakob zegent zijn nakomelingen (48:1-49:28)
 - a) Jakob zegent Jozefs zonen (48)
 - 1) Jakobs ziekbed (48:1-7)
 - 2) Efraïm en Manasse (48:8-16)
 - 3) De gekruiste handen (48:17-22)
 - b) Jakob zegent zijn eigen zonen (49:1-28)
 - 1) Drie zonen van Levi (49:1-7)
 - 2) Juda (49:8-12)
 - 3) Zonen van Levi en de dienstmaagden (49:13-21)
 - 4) De zonen van Rachel (49:22-28)
- VII. Het einde van Jakob en Jozef
 - a) Jakobs dood en begrafenis (49:29-50:21)
 - 1) Jakobs dood (49:29-33)
 - 2) De rouwperiode (50:1-6)
 - 3) Jakobs begrafenis (50:7-14)
 - 4) Jozef en de broers (50:15-21)
 - b) Jozefs afscheid en dood (50:22-26)
 - 1) Jozefs afscheid (50:22-25)
 - 2) Jozefs dood (50:26)

De betekenis van de Pentateuch (en van alle bijbelboeken) kent allerlei 'lagen'; volgens de rabbijnen:

P = *psjat* ('simpel'): de simpele betekenis van de tekst (grammatisch-historisch);

R = *remes* ('aanwijzing'): verborgen tekens in de tekst, bijv. gematria (getalswaarden);

D = *drasj* ('onderzoek'): zg. midrasjische exegese: vgl. de christelijke typologie (leer van de 'typen'; vgl. de NT basis in Rm5:14; 1Ko10:6,11; Gl4:24);

S = *sod* ('geheim'): esoterische of mystieke exegese ('alleen voor ingewijden'; *kabbala*).

Psjat is de bovenste 'laag' of buitenste 'cirkel', *sod* is de onderste 'laag' of binnenste 'cirkel'.

De letters PRDS leveren het Hebreeuwse woord *PaRDeS*, op, d.i. 'paradijs', dat overeenkomt met het 'heilige der heiligen' (of 'allerheiligste') in de tabernakel (later de tempel van Salomo): *psjat* is de legerplaats van Israël, *remes* is de voorhof van de tabernakel, *drasj* is het eerste deel van de tabernakel (het 'heilige'), *sod* is het tweede ('allerheiligste') deel van de tabernakel.

In vergelijking met de vier Evangeliën:

Psjat: Mk: Jezus als gehoorzame Dienstknecht: 'wat moeten wij doen?'

Remes: Lk: Jezus als Zoon des mensen: 'wat is de betekenis achter dat wat wij hebben te doen?'

Drasj: Mt: Jezus als Koning: 'hoe wijst alles heen naar de vestiging van het koninkrijk Gods op aarde?'

Sod: Jh: Jezus als Zoon van God: 'wat is het diepste geheim achter het koninkrijk Gods?' (Vaderhuis, eeuwig leven).

Commentaar op Genesis

A. Adam (1-3)

A.I De schepping van kosmos en mens (1:1-2:3)

a) Inleiding

Psjat: opbouw van Gn1:1-2:3

Scheiding

1^e dag: licht/duister

2^e dag: water/water

3^e dag: a) zee/land
b) aarde > planten

Vermenigvuldiging

4^e dag: lichtdragers in het duister

5^e dag: bewoners van lucht/zee

6^e dag: a) bewoners van het land
b) aarde > mens

7^e dag: rust

Primaire doelstellingen van Gn1

- a) Het wezen van God, de oorsprong van alles; de kloof tussen Schepper en schepsel; het licht (Jh1:4v.; 1Jh1:5); ook de 'lichten' (vierde dag) komen van Hem.
- b) Al het geschapene wordt gezien vanuit het nut en de betekenis die de dingen hebben voor de mens, die beelddrager van God is (ondanks de kloof tussen Schepper en schepsel), d.i. hij is het topstuk van de schepping én de aangewezen heerser over haar.
- c) De nadruk ligt op 'scheppen' (tevoorschijn roepen; vs1, 21, 27); vergelijk 'maken' in vs7, 14, 16, 25v.
- d) De betekenis van Gods Geest (vs2) én van Gods 'spreken' (10x): Geest en woord (vgl. daartegenover Gods 'doen' in Gn2).
- e) De oorsprong van het licht, en vandaar van de lichtdragers.
- f) De oorsprong van de drie grote leefgebieden:
- g) de hemel met de hogere watermassa's, de hemellichamen, de vogels
- h) de wateren (zeeën) met de waterdieren

- i) de aarde met de planten, de landdieren en vooral: de mens.
- j) 'Benoemen' (namen geven aan) als een vorm van heersen: dag, nacht, hemel, aarde, zeeën, mens (5:2) (vgl. de mens zelf in 2:19v.; 3:20).
- k) Al het geschapene was 'erg) goed': contrast met de wereld van na de zondeval.

Remes: verborgen aanwijzingen

De Torah begint met een grote *beth* (letter b) met getalswaarde 2: Gn1 is een zevenvoudig 'twee-verhaal':

- a) God <> mens
- b) chaos <> orde
- c) licht <> duisternis (dag <> nacht)
- d) hemel <> aarde
- e) de hogere <> lagere watermassa's
- f) de wateren <> het land
- g) man <> vrouw

Drasj: parallellie met de bijbelse feesten (Lv23; Nm28v.; Dt16)

1) <i>Pascha</i>	Paasnacht: het licht van het Lam (Ex10:23; 12:3)
2) <i>Ongezuurde broden</i>	scheiding tussen goed en kwaad (1Ko5:8v.)
3) <i>Dag van de eerstelingen</i>	dag van de opstanding (leven uit het leven-loze) (3 ^e dag!)
4) <i>Wekenfeest</i>	de hemellichamen: richtingwijzers voor de mens > Pinksteren: schenking van de Torah: richtingwijzers voor de mens
5) <i>Dag van het bazuingeschal</i>	joods Nieuwjaar > begin van het herstel van Israël (Js18:3; 27:13; Jl2:1,15; Zc9:14)
6) <i>Grote Verzoendag</i>	verschijning van de mens > verschijning van de Zoon des mensen (de hogepriester keert terug uit het heiligdom, Dn9:24) en verzoening van Israël
7) <i>Loofhuttenfeest</i>	de grote 'sabbat' van het Messiaanse rijk

Sod: Waar zien wij Jezus in Gn1?

- 1) 'in Hem' is alles geschapen (Jh1:3; Ko1:16; Hb1:2)
- 2) Hij is het Woord (Jh1:1-18)
- 3) *Roeach*: de Geest van Jezus (Hd16:7; Fp1:19)

- 4) 'Licht' = Torah, maar de 'zon' = Jezus (die de Eeuwige Torah is)
- 5) Jezus: beeld van God (Ko1:15), Koning
- 6) Man van de vrouw (Christus en het 'volk van God')
- 7) Heer van de sabbat (Mt12:8)

b) Het eerste drietal scheppingsdagen (1:1-13)

- 1) *Aanhef*: In het begin (van de wereldgeschiedenis, of: zover als ons denken terug kan reiken; vgl. Jh1:1)
 - a) heeft God de hemel en de aarde (d.i. de hele zichtbare kosmos; 2:1,4; Ex20:11; 31:17) geschapen.
 - b) Er was toen een fase waarin de aarde nog een woestijn en vruchteloosheid was en er duisternis over de werelddoceaan lag.
 - c) En (of: Maar) de Geest (of adem, wind) van God zweefde (wakend als een moedervogel; vgl. Dt32:11) over de watermassa's (vs1v.).
 - N.B.a) 'God' (Hebr. *Elohim*) is een meervoudig woord, maar 'heeft geschapen' staat in het enkelvoud: God is zowel meervoudig als enkelvoudig (vgl. vs26 en de NT leer van de 'Drie-eenheid').
 - b) 'Scheppen': tevoorschijn roepen wat er voordien nog niet was (vgl. Rm4:17).
 - c) Js45:18 zegt dat God de aarde niet als een woestijn geschapen heeft, en dus dat zij dat (door duistere oorzaken; vgl. Jr4:23) *geworden* is; vanouds heeft men vermoed dat dit door toedoen van satan (een leidende gevallen engel) gebeurd is (vgl. Js14:12-15; Ez28:12-19).
 - d) 'Werelddoceaan' (Hebr. *t'hom*): of 'waterdiepte' (vgl. 7:11; 49:25; Ex15:8).
-
- 2) *Eerste dag: het licht*. Toen zei God:
 - a) 'Laat er licht zijn.' En er kwam (meteen) licht.
 - b) God zag het licht dat het goed was (in tegenstelling tot het duister).
 - c) *Eerste scheiding: tussen dag en nacht*. Toen (of: Daarom) bracht God scheiding aan tussen licht en duister. God noemde het licht 'dag' en de duisternis noemde Hij 'nacht.' Toen was het avond, en toen weer morgen: de eerste dag (was voorbij) (vs3-5).
 - N.B.a) God brengt herstel in deze duistere toestand door allereerst licht te brengen, en daarmee in zekere zin Zichzelf (vgl. 1Jh1:5; zie ook 2Ko4:3-6).
 - b) De bijbelse 'dag' begint steeds met zonsondergang, zodat in een etmaal a.h.w. steeds weer het licht het duister verdrijft.

3) *Tweede dag: het hemelgewelf.* Toen zei God:

- a) 'Laat er een gewelf (Hebr. *raqiah*) zijn midden tussen de watermassa's, waardoor er een scheiding ontstaat tussen watermassa's en watermassa's.'
- b) *Tweede scheiding: tussen watermassa's en watermassa's.* God maakte dat gewelf en bracht (daarmee) scheiding aan tussen de watermassa's die zich bóven en die welke zich ónder dat gewelf bevinden; zo gebeurde het ook.
- c) God noemde het gewelf 'hemel'.
- d) Toen was het avond, en toen weer morgen: de tweede dag (was voorbij) (vs6-8).

N.B. Het 'gewelf' (vgl. Jb22:14; Am9:6) is niet de dampkring, maar een 'uitspan-sel', als een uitgespannen tent over de aarde (vgl. Js40:22), waar*boven* watermas-sa's zijn (vs7; vgl. 7:11) en waaraan de hemellichamen (vs14) en de vogels zich bevinden (vs20).

4) *Derde dag, eerste deel: het droge land (derde scheiding: tussen het droge en de zeeën).* Toen zei God:

- a) 'Laten de watermassa's onder het gewelf samengebracht worden op één plaats en laat het droge land tevoorschijn komen'; zo gebeurde het ook.
- b) God noemde het droge land 'aarde' en de bijeengebrachte watermassa's noemde Hij 'zeeën'.
- c) En God zag dat het [resultaat van zijn werk] goed was (vs9v.).

N.B.(a) In vs1 is 'aarde' de hele aardse wereld; in vs10 is het 't droge land ter onderscheiding van de zeeën.

- (b) De scheiding tussen zee en land anticipeert op de latere schepping van water- en landbewoners.

5) *Derde dag, tweede deel: de plantenwereld.* Toen zei God:

- a) 'Laat de aarde jong groen doen uitspruiten, zaaddragend gewas, vrucht-dragende bomen, in een verscheidenheid van soorten, waarvan het zaad in hen is, op de aarde.'
- b) Zo gebeurde het ook: de aarde bracht jong groen voort, zaaddragend gewas, vruchtdragende bomen met zaad erin, in een verscheidenheid van soorten.
- c) God zag dat het [resultaat van zijn werk] goed was.

- d) Toen was het avond, en toen weer morgen: de derde dag (was voorbij) (vs11-13).
- N.B.(a) Op de derde en de zesde dag is er een dubbel werk van God; in totaal zijn er dus acht scheppingswerken: licht – het gewelf – het droge – de planten – de hemellichamen – de water- en luchtdieren – de landdieren – de mens.
- (b) God schiep de plantenwereld in een verscheidenheid van soorten (lett. ‘volgens hun soorten’), hier gezien vanuit hun nut voor de mens: jong groen (gras) voor zijn vee, gewas en vruchten voor de mens zelf.
- c) **Het tweede drietal scheppingsdagen (1:14-31)**
- 1) *Vierde dag: de hemellichten (vierde scheiding: tussen dag en nacht, tussen zomer en winter).* Toen zei God:
- a) ‘Laten er lichten zijn aan het hemelgewelf, om scheiding te maken tussen de dag en de nacht; en laten zij de seizoenen, dagen en jaren aangeven; ja, laten zijn dienen als lichtdragers aan het hemelgewelf om licht te geven op aarde.’
 - b) Zo gebeurde het ook: God maakte de twee grote lichten, het grote licht (d.i. de zon) om de dag te beheersen over de dag en het kleine licht (d.i. de maan) om de nacht te beheersen, en ook de sterren. God plaatste ze aan het hemelgewelf om licht te geven op aarde en om te heersen over de dag en over de nacht en [zo] scheiding te maken tussen licht en duister.
 - c) God zag dat het goed was.
 - d) Toen was het avond, en toen weer morgen: de vierde dag (was voorbij) (vs14-19).
- N.B.(a) Na de scheiding binnen de *ruimte* (land en zee) nu scheiding binnen de *tijd* (dagen en nachten, enz.).
- (b) Ook hier vindt de schepping plaats ten behoeve van de mens: zonsopgang en -ondergang helpen hem te onderscheiden tussen dag en nacht, de hoge of lage middagzonnestand om te onderscheiden tussen de verschillende seizoenen en de maan om te onderscheiden tussen de verschillende maanden (de bijbelse maand begint steeds met nieuwe maand; Ex19:1; Nm29:6 enz.).
 - (c) Zon en maan mogen niet afgodisch vereerd worden (vgl. Jb31:26-28): het zijn slechts schepselen van de ene ware God (vermoedelijk worden ze hier daarom niet met name genoemd).

- 2) *Vijfde dag: bewoning van de lucht en de wateren.* Toen zei God:
- a) 'Laten de watermassa's krioelen van levende zielen (= hier: wezens) en laten de vogels over de aarde vliegen langs het hemelgewelf.'
 - b) [Zo gebeurde het ook:] God schiep de grote zeemonsters, en al de levende zielen waarvan de watermassa's krioelen, in een verscheidenheid van soorten, en ook alle gevleugelde luchtdieren in een verscheidenheid van soorten.
 - c) En God zag dat het goed was.
 - d) God zegende [deze dieren] met de woorden: 'Wees vruchtbaar en plant jullie voort: [waterdieren,] vul de watermassa's in de zeeën, en laat de vogels zich voortplanten op de aarde.'
 - e) Toen was het avond, en toen weer morgen: de vijfde dag (was voorbij) (vs20-23).

- N.B.(a) 'Ziel' (*nèfesj*) is hier een aanduiding voor een (ademend) schepsel (vgl. de mens in 2:7).
- (b) Zelfs de 'zeemonsters' (of 'draken', demonische machten; vgl. Js51:9; Jr51:34; waarschijnlijk ook Behemot en Leviathan in Jb40v.; zie ook Op12:9) zijn oorspronkelijk door God geschapen (vgl. Ko1:16).
 - (c) Anders dan bij de planten (die uit de aarde opschieten) worden deze dieren apart *geschapen* (het werkwoord 'scheppen' komt alleen voor in vs1, 21 en 27) en zelfs door God *aangesproken* (ook al kunnen zij Hem niet verstaan) (vgl. vs28).

- 3) *Zesde dag, eerste deel: de landdieren.* Toen zei God:
- a) 'Laat de aarde levende zielen voortbrengen in een verscheidenheid van soorten: vee (of: tamme dieren), kruipende dieren en wilde dieren van de aarde in een verscheidenheid van soorten.'
 - b) Zo gebeurde het ook: God maakte de wilde dieren van de aarde in een verscheidenheid van soorten, en vee (of: tamme dieren) in een verscheidenheid van soorten, en alle kruipende dieren op de aardbodem, in een verscheidenheid van soorten.
 - c) En God zag dat het goed was (vs24v.).

- N.B.(a) Na de bevolking van het water en de lucht (vijfde dag) volgt nu de bevolking van het land.
- (b) Het woord 'aardbodem' (Hebr. *adamah*, anders dan 'aarde', *èrets*) is verwant met het woord *adam*: het uit de aardbodem gevormde wezen (2:7) (engelen zijn hemelwezens [vgl. bijv. 28:12], mensen zijn aardwezens; vgl. Ps115:16).

- 4) *Zesde dag, tweede deel: de mens.* Toen zei God:
- a) 'Laten Wij mensen maken in ons beeld, volgens onze gelijkenis, en laten zij heersen over de vissen van de zee, over de vogels in de lucht (lett.: van de hemel), over het vee, ja, over de hele aarde, en over elk kruipend dier dat op de aarde kruipt.'
 - b) Toen schiep God de mens in zijn beeld, in het beeld van God schiep Hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen (vs26v.).

N.B.(a) Voor het meervoudige 'Wij' zie vs1 en 3:22.

- (b) 'In ons beeld' betekent zoveel als: 'als onze uitbeelding (representant)'.
- (c) 'Volgens onze gelijkenis': de mens 'lijkt' psychisch-geestelijk op God.
- (d) Let op de drie betekenissen van 'hemel' in Gn1: de kosmos (vs1), het gewelf (vs8) en de lucht (vs26).
- (e) De menselijke soort is enkelvoudig (hier ontbreekt de uitdrukking 'in een verscheidenheid van soorten'), maar tegelijk tweevoudig in de zin van mannelijk en vrouwelijk (net als de planten en dieren, maar alleen hier wordt het benadrukt, en wel met het oog op de voortplanting en de vorming van de menselijke wereldbevolking).

- 5) Toen zegende God hen (= man en vrouw), en God zei tegen hen:
- a) 'Wees vruchtbaar, plant jullie voort, vervul de aarde;
 - b) breng de aarde tot onderwerping en heers over de vissen van de zee, over de vogels in de lucht en over elk dier dat zich op de aarde beweegt' (vs28).

N.B. Vgl. de zegen in vs22 en de overeenkomst (vruchtbaarheid), maar ook het verschil: de mens (man én vrouw) is geroepen tot *heersen*: wat zon en maan doen aan de hemel (vs16), doet de mens op aarde: Adam en Eva zijn koning en koningin (als een voorafschaduw van de laatste Adam en zijn bruid; 1Ko15:45; Op19:6-9).

- 6) Toen zei God (tegen de mens):
- a) 'Kijk, Ik heb jullie alle zaaddragend gewas gegeven dat op de hele aarde (te vinden) is, en elke boom waarin de zaaddragende boomvrucht is; dat zal jullie tot voedsel dienen.
 - b) En aan elk dier op de aarde, aan alle vogels in de lucht en aan alles wat op de aarde kruipt, waarin een levende ziel is, (geef ik) alle groen gewas als voedsel.'
 - c) Zo gebeurde het ook (vs29v.).